

Valami Amerika

Eörsi Mátyással, Gyarmati Istvánval, Matura Tamással és Sz. Bíró Zoltánnal beszélget Herskovits Eszter

58

P. Szücs Julianna Szeretettel köszöntelek benneteket. 2024-ben ötöd-ször találkozunk a Fapados Szaloban. Készítettem egy rövid összefoglalást. Témáinkat tekintve ebben az esztendőben mintha a világpolitika és a nemzetközi környezet dominált volna, miközben persze nemrég az óbaloldallal és a személyiség szerepével is foglalkoztunk. Ezúttal az a munkacímünk, hogy Valami Amerika. Nem kerüljük ki azt sem, hogy ebben a „Valamiben” Magyarország is benne van, de most Amerika kihagyhatatlan, hiszen az elnökválasztás után minden erre fut ki. Vendégeink reményeink szerint a helyünkbe hozzák a világot.¹ Eörsi Mátyás Amerika és Európa, Gyarmati István Amerika és Amerika, Matura Tamás Amerika és Kína témában értekeznek. Mindaz, ami tőlünk keletre van, Sz. Bíró Zoltánra marad. Herskovits Eszter a moderátorunk.

Herskovits Eszter Mindenképpen az ukrán–orosz konfliktussal kell kezdenünk, hiszen amikor Trumpot megválasztották, neki is ez volt az egyik fő kampánytémája. Mellesleg azt mondta, hogy 24 óra alatt véget vet a háborúnak, amit nemrég a körülbelül

ötpercesre sikerült Zelenszkij–Trump-találkozón annyival módosított, hogy ha teheti, véget vet a háborúnak. És azt is mondta, hogy Ukrajna kevesebb katonai támogatásra számíthat az Egyesült Államoktól. Ezt több szakértő úgy értelmezte, hogy kevesebb fegyvert fog szállítani az ukránoknak. Mit is jelentenek pontosan ezek a fejlemények?

Sz. Bíró Zoltán Trumpgal kapcsolatban csak egy dologban lehetünk biztosak, abban, hogy kiszámíthatatlan. Megállapíthatunk itt most ezt meg azt, de aztán amit tesz, az könnyen lehet, hogy szöges ellentétben lesz a várakozásainkkal. Amikor először megválasztották, egyesek az állami dumában pezsgőt bontottak örömeinkben. De később kiderült, hogy nem minden úgy alakult, ahogyan azt Moszkvában remélték. Nem az Obama-, hanem a Trump-érában kezdenek fegyvereket szállítani Ukrajnának, még hozzá Javelineket.² Jól mutatja ugyanakkor Trump elvszerű hozzáállását, hogy amikor nem sikerült meggyőznie Zelenszkijt, hogy Biden fia ellen indítson ügyészségi nyomozást, leállította a Javelinek szállítását. A szíriai háborúba is sokkal határozottabban avatkozott be, mint elődje. Amikor bizonyítottan

¹ A pódiumbeszélgetésre 2024. december 11-én került sor Budapesten a Benczúr utcai Szakszervezetek Házában. Vendégeink: Eörsi Mátyás politikus, Matura Tamás Kína-szakértő, egyetemi docens, Gyarmati István biztonságpolitikai szakértő és Sz. Bíró Zoltán oroszista, egyetemi oktató

² Kézi működtetésű páncéltörő rakétarendszer, amelyet a gyalogság számára fejlesztettek ki – a szerk.

látta, hogy a szíriai kormányerők vegyi fegyvert használnak, azt a repülőteret is megszárnyszerakétázta, amelynek a felét egyébként az oroszok használták. A Prigozsин-féle Wagner-zsoldosokat is eltakarította, amikor nem értettek a szóból, és túl közel mentek egy az amerikaiak számára fontos objektumhoz. Ő volt az is – szemben Bidennel –, aki szankcionálta az Északi Áramlatot. Trump előző elnökségének számos olyan epizódját lehet felsorolni, ami arra utal, hogy nem feltétlenül az fog történni, ami Putyinnak tetszik. Ugyanakkor emlékszünk a Putyinnal tartott helsinki találkozóra és az azt követő sajtótájékoztatóra, amikor Trump képes volt egy újságírói kérdésre válaszolva, ami az amerikai elnökválasztásba történő orosz beavatkozásról szólt, inkább Putyinnak igazat adni, mint saját titkosszolgálatának. Ami pedig a Trump környezetéből kiszivárogtatott terveket illeti, nos, azokat Ukrajnára nézve feleltébb aggasztónak találok.

Herskovits Van most három kiszivárgott forgatókönyv, amelyek területi engedményeket is tartalmaznak.

Sz. Bíró Ha a közeli vagy távolabbi jövőben megszületik a fegyverszüneti megállapodás, három kérdésben mindenképpen megoldást kell találni. Egy a terület, kettő a státusz, három a biztonsági garanciák. A terület esetében november közepétől azt lehet hallani az elnöki irodából, illetve magától Zelenszkijtól, hogy azt az ukrán vezetés most már nyilvánosan is elismeri, hogy az 1991-es határok mögé nem tudja visszaszorítani az orosz erőket. Kijev bizonyos területekről, mint ideiglenesen

megszállt területekről valószínűleg le fog mondani, de cserébe ezért azt várja el, hogy erős biztonsági garanciák védjék. A putyini Oroszország azonban nemcsak ukrán területet akar magához csatolni, illetve arra kényszeríteni Ukrajnát, hogy azok elvesztését fogadja, de azt is, hogy Kijev adjon erős garanciát arra, hogy lemond a NATO-hoz történő csatlakozásról. Ami ugyancsak durva megsértése Ukrajna szuverenitásának, mert Ukrajnának szuverén joga eldönteni, hogy csatlakozni akar-e vagy sem valamilyen katonai szövetséghez. A harmadik kérdés a biztonsági garancia ügye. Mint az talán ma már közismert, a Szovjetunió felbomlását követően Oroszország öt nemzetközi megállapodásban vállalta, hogy tiszteletben tartja Ukrajna szuverenitását. Ennek ellenére ezeken a megállapodásokon gond nélkül átgázolt. Most, ha orosz részről egy hatodikat aláírnak, és a megállapodás mögött nem lesz érdemi biztosíték, akkor az önmagában mire lesz garancia? Nyilván semmire! Ennek a három dolognak valamilyen módon rendeződnie kell, ellenkező esetben aligha lesz tartós fegyvernyugvás. Most senki sem akar hallani Ukrajna NATO-tagságáról, pedig ez lenne az egyedüli garancia arra, hogy a háború ne újuljon ki. Elvileg be lehetne fagyasztani a frontvonal mellett a konfliktust, és létre lehetne hozni egy demilitarizált övezetet, ahová békefenntartó erőket lehetne telepíteni. Ám a putyini Oroszországgal szemben ezt nem látom megfelelő biztosítéknak. Egyetlen érdemi garanciát látok Ukrajna számára, mégpedig azt, hogy miután befejeződik a háború, és kialakul egy fix határvonal a szemben álló felek között,

rövid időn belül Ukrajnát meghívják a NATO-ba. Semmilyen más modellt nem látok, ami garantálni tudná Ukrajna szuverenitását. Ez nemcsak az ukránok érdeke lenne, de ez lenne Európa érdeke is. Ha ugyanis nincs erős biztosíték a háborút lezáró megállapodás mögött, senki nem fogja újjáépíteni Ukrajnát, ha pedig nem építik újjá Ukrajnát, Ukrajna erre saját erőből nem lesz képes. Ukrajna a háború előtt – Moldova mellett – Európa legszegényebb állama volt, az egy főre eső GDP itt volt a legalacsonyabb. Az immár csaknem három éve tartó háború következtében ma még ennél is rosszabb a helyzet. Egy tényfeltáró moszkvai portál, a *Vazsnije Isztorii* kimutatása szerint a háború kezdetétől Ukrajnában 250 ezer lakóépületet, több ezer tanintézet, egészségügyi épület pusztult el. Csaknem ezer egyházi, kulturális és sportlétesítmény semmisült meg. És akkor még nem beszéltünk a hidakról, az infrastruktúra megannyi elpusztult eleméről. Ukrajna energiaellátó rendszerének kapacitását az orosz támadások 70 százalékban megsemmisítették.

Herskovits Riasztó, ami Trump környezetéből kiszivárog, vagy tudatosan szivárogtatják. Ha Oroszországnak szinte minden fontos kérdésben engedményeket adó módon akarja az Egyesült Államok lezárni ezt a háborút, az Ukrajna cserbenhagyása lenne.

Gyarmati István Most, hogy megválasztották, abba kell hagyni a siránkozást meg a szerelmeskedést. Abból kell kiindulni, hogy ő az elnök, és meg kell próbálni vele együttműködni nekünk is, akik Ukrajna-pár-

tiak vagyunk, és azoknak is, akik oroszpartiak, na és nyilván Orbán Viktornak is. Mit várhatunk Donald Trumptól? Azzal teljesen egyetértetek, hogy kiszámíthatatlan a jóember, ebből adódóan nem tudjuk, hogy mit fog csinálni. De ami kiszivárog, az nem egyértelműen olyan, mint amit most itt elmondta, Zoli. Trump Ukrajna-ügyi tanácsadója Keith Kellogg tábornok, nagy előnye, hogy idősebb, mint az elnök, úgyhogy Donald Trump jól érzi magát a társaságában. Ő például határozottan ukránbarát tervről beszél. Trump előállhat egy béketervvel, és ugyanúgy pofán fogja csapni Zelenszkijt, hogyha nem engedelmeskedik neki, mint Putyint. De Putyin nem fog neki engedelmeskedni. Mi most a fő probléma? Én az általános vélekedéssel szemben azt gondolom, hogy nem a terület a fő kérdés. A fő kérdés a biztonság Ukrajna részére. De melyik Ukrajna részére? A '91-es Ukrajnára vagy az országnak arra a részére vonatkozik, amit az oroszok nem fognak megszállni a megállapodás után. Ha ebben sikerül megállapodni, akkor igazából nem érdekes, hogy hol lesz a határ.

A második kérdés a területek státusza, és itt el kell hogy váljon a de jure és a de facto helyzet. Mondhatják az oroszok, hogy öt megye de jure a mienk, de ennek egy része ideiglenesen ukrán megszállás alatt áll, míg az ukránok azt mondhatják, hogy minden a mienk, de ennek egy része de facto orosz megszállás alatt áll. És más ilyen megoldásokat is el tudunk képzelni.

A harmadik fontos kérdés, hogy nem lesz egy nagy egész megállapodás. Lesz egy megállapodás azokról a pontokról, amelyekben meg tud-

nak állapodni. Az oroszok tesznek egy egyoldalú nyilatkozatot, hogy Ukrajna soha nem lesz NATO-tag, az ukránok meg azt mondják, hogy minket már 2008-ban meghívtak, tehát nincs miről beszélünk, ugyanis már meg vagyunk hívva, tehát NATO-tagok leszünk. A NATO is tehet olyan deklarációt, hogy úgy gondoljuk, most nem, de majd egyszer igen, mert ez az ukrán nép szuverén joga, és különben is a „nyitott ajtó politikája” kőbe van vésve. El kell felejtetni azokat a butaságokat, hogy háborúban álló ország nem lehet NATO-tag, meg hogy amíg nem egységes Ukrajna, addig nem lehet NATO-tag. De figyelembe kell venni a realitásokat, azt, hogy a NATO-tagság jelenleg nem lehetséges, nem is egyszerűen azért, mert Oroszország nem akarja, hanem azért, mert több NATO-tag sem.

Tehát egy csomó ilyen egyoldalú deklarációt lehet hozzáfűzni ahhoz a szöveghez, amelyik majd megszületik. Ugyanez a NATO-tagságra is igaz.

A garanciákról is szólnék. Mindig azt mondjuk, hogy a NATO garancia Ukrajna jövőjére. Zoli is azt mondta, hogy a NATO-garancia az egyetlen garancia. Tessék megmondani, melyik országnak vannak erősebb biztonsági garanciái, Portugáliának vagy Izraelnek? Én azt mondom, hogy Izraelnek erősebb a biztonsági garanciája, mint, Portugáliának. Tehát nem a NATO-tagság az egyetlen lehetőség. A másik, hogy biztonsági garanciákat kell nyújtani Oroszországnak is. Már csak azért is, hogy leszakítsuk Kínáról, mert most minden úgy működik, mint az elektromágnes esetében. Ha kikapcsolják az áramot, akkor leesik. Úgyhogy ki

kellene kapcsolnunk az áramot az orosz–kínai elektromágnesből. Tamás majd elmondja, hogy ezt hogy kell csinálni.

Matura Tamás Kezdjük 2012-vel, amikor Obama meghirdette a Kelet-Ázsia felé fordulás politikáját. Sok kritika érte, a többség persze azért bírálta, mert valójában nem hajtotta végre. Csak a kínaiakat bosszantotta, és arra ösztökelte őket, hogy erősítsék a készültségüket. Az erős gazdasági Kínával való szembefordulást már Trumpnak köszönhetjük. Köszönhetjük? Nem tudom, ez kérdőjeles. Sok mindentről lehet beszélni, talán külön-külön említeném a kínai–ukrán viszonyt, ideértve az oroszokat, az EU–kínai és az amerikai–kínai viszonyt. E három reláció összefüggéseit érdemes áttekinteni. Ukrajna viszonylag egyszerű. Egy világháborús konfliktust leszámítva minél rosszabb a helyzet, annál jobb Kínában. A kínaiaknak egyébként a felvázolt forgatókönyvek közül – beragadt konfliktus, demilitarizált övezet stb. – bármi nagyon jól jönne. Miről szólna? Lekötne európai, orosz és amerikai erőforrásokat, közben Kína pedig vígan kacsingathat Tajvan, illetve egyéb kelet-ázsiai befolyási övezetének kialakítása irányába, miközben Moszkvát is egyre inkább alárendelt szerepbe hozza. Úgyhogy a kínaiaknak alapvetően jó a háború. Hszi Csin-pingnek láthatóan van valamiféle ambíciója. Neki is van békemissziója, csak ő egy kicsit komolyabb ember, és próbál lépéseket tenni, bár nem túl hathatósan. A kínaiak elsősorban az orosz érdekeket támogatják.

Nemrég jöttem meg Sanghajból és Tajpejből, talán érdemes a sze-

mélyes élményt belefűzni. Egy konferencián jártam, 2023 őszén előtte voltak megbeszélések, nagyon kemény volt, mert öt év kihagyás után találkoztunk a kínai kollégákkal, mindkét félnek eltávolodtak a nézőpontjai. Azt tapasztaltuk, hogy nem tudjuk, mit gondol a másik, és a kínaiak esetenként gyakorlatilag orosz propagandát kiabáltak az arcunkba. Meglett szenior kínai uniós szakértőkről beszélek, egészen mehökkentő élményben volt részünk. Összefüggéstelen és logikátlan volt, egy mondaton belül hangoztak el olyanok, hogy az európaiak kezdték az ukrajnai háborút, és az ukrajnai háború tönkreteszi Európát. Mondtuk nekik, hogy válasszatok, mert ez a kettő így együtt nem állja meg a helyét. Na, ehhez képest az idén már sokkal barátságosabb volt a hangulat, kedvesebb hangot ütöttek meg a kínai kollégák. Ez érezhetően annak köszönhető, hogy egyrészt Trump miatt aggódnak, illetve a kínai gazdaság gyengélkedik, és a bezáródó amerikai piac miatt a kínaiaknak minden korábbinál nagyobb szükségük van az exportra és ezáltal az európai felvevőpiacokra. De a kínaiak továbbra sem értik, hogy Európának az ukrajnai háború miért jelent egzisztenciális fenyegetést. Viszont most már úgy tesznek, mintha ezt elfogadnák. Igen, igen, tudjuk, hogy ez titeket, európaiakat zavar, bár nem értjük, hogy miért izgultok annyira. Olyan volt, mintha gyerekekkel vitatkoznánk. Egészen elképesztő volt, hogy világlátott és sok-sok évtizedes diplomáciai tapasztalattal rendelkező szakembereknek magyaráztuk, hogy tudjuk, áthágtátok a saját magatok által meghúzott vörös vonalakat, tudjuk, hogy most már halálos

fegyvereket szállítotok Oroszországnak. A kínaiak: mi? Nem. Ki mondja ezt? Hát, mondjuk, titkosszolgálati jelentésekből tudjuk, amelyeket elmondott nekünk az európai külügyi szolgálat. Nem, biztos, hogy nem, mondták a kínaiak, az európai külügyi szolgálat hazudik, mi ilyet nem csináltunk. Elégé furcsa volt a vita, egy idő után azt mondtuk, figyeljtek, ha ti abból indultok ki, hogy mi hazudunk, akkor ne beszéljünk, merthogy nem ezért jöttünk egy zárt körű beszélgetésre. Találkoztunk más Kína–Oroszország-szakértőkkel is, elmondtuk nekik, hogy túltermelési válság van Kínában, ennek Európa fizeti az árát. Mondták, hogy náluk nincs túltermelési válság. De, mondom, a saját statisztikai hivatások írja, hogy 13 százalék a kínai fogyasztás a globális fogyasztásból és 32 százalék a kínai termelés a globális termelésből. A kettő között szerintetek hova tűnik a különbség? Mi vesszük meg Nyugaton, ezt hívják túltermelési válságnak. Nem, náluk nincs túltermelési. Széttártuk a karunkat, majd az Oroszország-szakértő a végén azt mondta nekünk, hogy amúgy sem értik, hogy mi, európaiak miért akarunk ennyit beszélni Oroszországról, nem olyan fontos az. A lengyel kollégával jeleztük, hogy a lengyel–belorusz határok mentén éppen tankelhárító árkokat ásnak, és ugyanez megy a Baltikumban, a németek meg összeírják az óvóhelyeket. De ha szerintetek nem olyan fontos, akkor jó. A kínaiak azt mondták, hogy minden az Európai Unió és Kína között feszülő probléma külső tényezőkből fakad. Megint ez a „mi ott se voltunk”. „Mi sajnos nem tudunk hatással lenni se Trumpra, se Putyinra.” Természetesen tudnának

hatással lenni rájuk! És azt próbálták nekünk eladni, hogy a kínai segítség Oroszországnak, az is külső hatás, a kínai túltermelés és az Európába induló kínai exportdömping, az is külső hatás. Így jöttünk haza, annak tudatában, hogy szegény kínaiak nem tehetnek semmiről. Talán ez jól szemlélteti az EU–Kína-kapcsolatokat és azt is, hogy miért vagyok rendkívül borúlátó. Azt látjuk, hogy strukturális ellentétek vannak a felek között. Most már nemcsak gazdaságszerkezet szempontjából, hanem biztonságpolitikai szempontból is. Be kell vallanom, négy-öt évvel ezelőtt teljesen egyértelműnek gondoltuk, hogy Kína soha nem volt és soha nem is lesz biztonságpolitikai kockázat Európa számára. Ez azonban az orosz–ukrán háborúval és a kínai magatartással gyökeresen megváltozott.

A Kína–USA–Oroszország-háromszögről ejtsünk pár szót. Felmerült az a kérdés, hogy hogyan „szedjük le” a kínaiakat az oroszokról. István pedzette, hogy az oroszokat kéne leszedni a kínaiakról. Miért nem lehet leszedni a kínaiakat az oroszokról? Mert a kínaiaknak nincs más választásuk. A kínaiak döntéshozatali mátrixában azt vizsgálják, hogy ha támogatják Oroszországot, arra miként reagál az Egyesült Államok és Európa. Számukra az a helyzet, hogy ha beszüntetik Moszkva támogatását, lesz egy kellemetlen, nagyon nagy szomszédjuk, Oroszország, akivel már voltak rossz viszonyban pár évtizeddel ezelőtt. A kínaiaknak ez nem érdekük. Az Egyesült Államok jobban fogja-e szeretni Kínát, hogyha Peking nem támogatja Oroszországot? Hát nem. Európa kedvesebb lesz-e Kínához?

Kicsit, de azért a gazdasági strukturális ellentét megmarad. A kínaiak a B opciót választják, mi támogatjuk Oroszországot, mert az amerikaiak így is, úgy is stratégiai ellenfélnek tekintenek minket, az európaiaknak így is, úgy is elégük van abból, hogy eladjuk nekik az olcsó termékeinket. Azt látják, hogy nincs mit veszteniük Oroszország támogatásával, de sok vesztenivalójuk van azzal, ha feladják Oroszország támogatását. Föl is tették ezt a kérdést nekünk Sanghajban, oké, játszottunk el a gondolattal, megszüntetjük Oroszország támogatását, mit tud nekünk erre cserébe adni Európa vagy az Egyesült Államok? És akkor meg mi tártuk szét a kezünket, hogy igazából semmit. Ebből a szempontból a kínaiak álláspontja érthető, ők viszont úgy érzik, hogy már megint jön a kioktató Nyugat – ez évszázados sirámuk, és verik miatta az asztalt –, hogy hagyjátok abba Oroszország támogatását, mert ez csúnya dolog. Erre a kínaiak azt mondják, ti meg támogatjátok Tajvant, az is csúnya dolog. Mi meg erre azt mondjuk, hogy nem, az másképp csúnya dolog. És ettől fogva gyakorlatilag megszakad a párbeszéd, és arra a következtetésre jutunk, hogy nincs megoldás.

Az elmúlt hónapokban voltam Washingtonban, jártam több európai fővárosban egy kutatási projekt keretében, kutatási interjúkat folytattunk, és aggodalmas válaszokat kaptunk. Londonban azt mondták, az amerikaiakat azzal próbálják meggyőzni, hogy fenntartsák Ukrajna támogatását, hogy ha 2025 végére felpörög az európai hadiipar, akkor részben át tudják venni Ukrajna támogatását, cserébe, hogyha az Egyesült Államoknak meg kell

indulnia a népköztársasággal szemben, az európai védelmi komplexum elkezdni majd az amerikaiakat támogatni. Londonban itt tartanak, ezzel számolnak. Egy másik londoni intézet azt mondta, hogy nem, 2027-ben természetesen nem támadja meg Kína Tajvant, de 2033-ban vagy '35-ben igen. Eléggé komolyan számolnak ezzel az eshetőséggel. Na most mi ennek a valódi kockázata, vagy mi ennek a valódi eshetősége? Aggódok, mégpedig azért, mert tök mindegy, hogy Kína számára racionális lépés lenne-e Tajvan megtámadása, valójában nem az. De ne feledjük, mennyire irracionális lépésnek gondolta az Oroszország-szakértők nagy többsége 2022 előtt Ukrajna megtámadását. Itt hosszasan beszélhetnék még arról, hogy Hszi Csin-ping milyen putyinizálódáson megy keresztül. Ha a 2020-as évek végén – ha még életben lesz – úgy érzi, hogy a rezsim vagy a személyes hatalma megroppan például a kínai gazdaság folyamatos belső problémái miatt, akkor egyáltalán nem tartom elképzelhetetlennek, hogy ehhez a régi jó, öreg módszerhez nyúl. Kell egy jó kis háború, ami megdobhatja a népszerűségüket. '14-ben ez nagyon bejött Putyinnak, 80 százalékkal győzött akkor.

Sz. Bíró Mert az ukránok akkor még nem lóttak vissza.

Matura A tajvaniak viszont vissza fognak lógni. De nem akarok haditechnikai részletekbe belemenni. Jelenleg az az alapvető probléma, hogy a becslések szerint minimum 600 ezer, de akár másfél millió katonát kéne átdobniuk a kínaiaknak a 100-150 kilométer széles Tajvani-

szoroson. Erre jelenleg még nem képesek. A hivatalos kínai haditengerészeti szállítókapacitás körülbelül 7 ezer fő, az nagyon messze van a 600 ezertől. Létezik persze a szürkezónás hadviselés. Van egy trükkjük, nagyjából tíz-tizenöt éve csak olyan civil kompokat engednek építeni az országban, amelyeknek rámpája – ez már feltűnt az amerikaiaknak is – feltűnően vastag. A rámpa nemcsak egy Opel Corsát bír el, hanem egy 70 tonnás tankot is. A 2030-as években ebből még komoly gondok lehetnek, főleg akkor, ha a Nyugat kudarcot vall Ukrajnában.

Gyarmati Többen említik a békefenntartó erőket mint biztos megoldást. A békefenntartó erőkkkel kapcsolatban sok rossz és jó tapasztalatunk is van. Cipruson például évtizedek óta béke van, amióta ott vannak a békefenntartó erők. A békefenntartó erők sajátossága, hogy a béke nem azért maradt fenn, mert ott vannak, hanem azért vannak ott a békefenntartó erők, mert béke van. Ezt meg kell változtatni Ukrajnában. Kik legyenek a békefenntartó erők? Nem lesznek benne nagy európai országok, és nem lesznek benne amerikaiak sem. Amikor Macron a lengyelekkel akar összeállni békefenntartó erőként, az eléggé hamis. Ha valakik nem lesznek békefenntartó erő Ukrajnában, akkor azok a lengyelek. Mert ebbe az oroszok soha nem fognak belemenni. Mi legyen? Legyenek nem NATO-országok? Az jó. Legyen India, Kína, Brazília, Chile. De ők tényleg el tudnak háritani egy orosz támadást? Van rá megoldás. Bele kell csempészni ebbe az erőbe olyan NATO-országokat, amelyek nem fenyegetik az oroszokat, ilyen például Albánia, Bulgária vagy

– bocsánat – Magyarország. Ha én lennék a magyar miniszterelnök, azt mondtam volna Donald Trumpnak, hogy mi szeretnénk vezetni a békefenntartó erőket Ukrajnában, mert minket elfogadnak az oroszok. Hadd legyen már valami haszna abból a világnak, hogy olyan a magyar politika, amilyen. Nemcsak a határra telepítünk katonákat, hanem a városokba is meg az atomerőművekbe is. És azt mondjuk egyoldalú NATO-nyilatkozattal, hogyha ezeket megtámadják az oroszok, akkor arra a NATO reagálni fog.

Ez egy rendkívül összetett konfliktus, és ha úgy gondolkodunk, mint korábban, hogy van fekete meg fehér, biztonság meg bizonytalanság, akkor nem fogunk semmit sem elérni. Putyin nagyon szeret így gondolkozni, de Putyin olyan, mint a középkori történetben a bajnok, valami filmben láttuk talán, valaki párbajra hívta ki az ellenfelét, és az egyik fél az ország legjobb kardvívója volt, a másik meg még nem is látott kardot közléről. És akkor emez elment egy mesterhez, taníts már meg engem három nap alatt vívni úgy, hogy föl tudjam venni a harcot ezzel a vívómesterrel. Aki azt mondja, reménytelen, de van egy lehetőség, amiben nyerhetsz. Ha megfogod azt a kardot, és idétlenül elkezdesz vele csapkodni a másik fél felé, ez zavarba fogja őt hozni, mert nem tudja, hogy ezzel mit kell csinálni, és akkor bizony jó eséllyel kiverheted a kardot a kezéből, vagy meg is sebezheted, le is győzheted. Putyinnal így kell harcolni. Fogjuk két kézre ezt a kardot, és csapkodjunk vele.

Eörsi Mátyás Az a feladatom, hogy Trump után Európa és Amerika kapcsolatáról beszéljek. Nagyon

röviden: nem tudom, hogy milyen lesz, és ezzel nem vagyok egyedül. Ha mottót kellene választanom, azt mondanám, hogy Oroszország egyre veszélyesebb, Amerika egyre kevésbé megbízható, Európa pedig továbbra is felkészületlen. Na most, ha azt mondom, hogy nem tudom, mi lesz, ez annak az előjele, hogy hosszan fogok erről beszélni. Először is meg kell értenünk Amerikát és Európát is. Azt hisszük az amerikaiakról, hogy értjük őket, úgy néznek ki, mint mi, ugyanazt a nyelvet beszélik, mint mi, nagyjából hasonlóak vagyunk, tehát olyanok, mint mi. Az a helyzet, hogy Amerika teljesen más, mint mi. Úgy jött létre, hogy elképesztő többségben voltak az Európából kivándoroltak és az ő leszármazottaik. Mára az arány megváltozott, de az ethosz él, sokan azért jöttek el Európából, mert elegendő volt abból, hogy Európa állandóan háborúzik ahelyett, hogy kereskedne és jól élne. Kimegyünk Amerikába, abba hagyjuk a háborúskodást, kereskedünk és gazdagok leszünk. Azt mondták, ha Európa háborúzik, hát háborúzzon, ez nem a mi dolgunk. Ez nagyon mélyen benne van az amerikai közgondolkodásban, nem véletlen, hogy mindkét világháborúba nagyon nehéz volt beléptetni Amerikát. Amikor most Trump is a távolmaradásról beszél, akkor nyilván az amerikaiak többségének a szívéből beszél. Annak, ami a kampány során elhangzott – 24 óra alatt rendet teszünk, és leállítjuk a háborút –, ne tulajdonítsunk nagy jelentőséget. Kampányban szoktak ilyeneket mondani a politikusok, fölkapta a világ, lehet vele Trumpon gúnyolódni. Egyszerű kampányszöveg volt. Trump azt is elmesélte a hallgatóságnak, hogy egy nagy európai

ország képviselője megkérdezte tőle, ha az oroszok egy olyan országot támadnak meg, amely a kétszázalékos NATO-hozzájárulást nem teljesíti, azzal mit csinálna, megvédené-e? Trump azt felelte, dehogyan védeném meg, sőt, azt mondanám Putyinnak, hogy nyugodtan menjen ellene, még támogatnám is. Ezeket nem kell komolyan venni. Na most tényleg nem lehet tudni, hogy Trump mit fog csinálni. Ennek alátámasztására hadd mondjak el egy nem pont idetartozó történetet. Trump nemrég bejelentette, változtatni fog azon, hogy az amerikai földön születettek automatikusan amerikai állampolgárok lehessenek. Ez alkotmányos kérdés. Megkérdezték a legjobb amerikai szakértőket arról, hogy mi lesz. Azt felelték, nem tudják. Márpedig ez olyan ügy, amely az amerikaiak számára lényegesen fontosabb, mint mondjuk az európai–amerikai kapcsolat, de nem tudják, hogy miből mi lesz. Azt sem tudják, hogy mi lesz az európai kapcsolattal, mely hát az amerikai politikai közvélemény szemében lényegesen kisebb jelentőségű, mint mondjuk az állampolgárság kérdése. Időről időre fölmerül, hogy Trump ki akar-e lépni a NATO-ból, vagy nem akar kilépni, joggal aggódnak ez ügyben jó ideje. Minden bekövetkezhet – én mondjuk kevésbé tartok ettől. Amerikában pártok az európai értelemben nincsenek. Egy példát mondanák erre. Mindenki fel volt háborodva, hogy miért nem veszi rá a Demokrata Párt Joe Bident, hogy időben lépjen le. Azért nem vette rá, mert a Demokrata Pártot úgy hívták, hogy Fehér Ház, tehát ott ők a párt, amikor pedig ők vannak hatalmon, nem akarnak lelépni. Tehát az, hogy a Republikánus Párt

mit fog tenni, az a Fehér Házban dől el. Ugyanakkor kell a kongresszus, a képviselőház és a szenátus hozzájárulása. A választási rendszer viszonylag egyszerű: aki nem szolgálja ki kellően a választóit, az megbukhat. A NATO-ból való kilépés azért sem valószínű, mert Amerika vezető szerepének és az általa kialakított globális rendnek a megőrzése a fő feladat ma is. Amerikának mindenhol győznie kell, és hogyha Oroszország átengedné Ukrajnát Oroszországnak, vagy Amerika átengedné Ukrajnát Oroszországnak, azzal egyszersmind átengedné ezzel Tajvant is Kínának. És, ugye, Kína. A legfontosabb amerikai feladat: Kína féken tartása, sokak szerint erre kell koncentrálni. Sokkal inkább, mint Európa és a Közel-Kelet konfliktusaira.

Amikor azt mondom, hogy meg kell érteni Európát is, akkor ezen azt értem, hogy Európa akkor tud előre menni, és akkor tud aktívan szerepelni, hogyha két motorja, Franciaország és Németország jól működik. Nézzük a napi híreket: Franciaországban megbukott a kormány, és Németországban is ez várható. Jön vissza a CDU, majd meglátjuk, milyen fölállásban. Veszélyes folyamatok kezdődtek. Ezzel kapcsolatban emlékeztetnék rá, hogy a háború Ukrajna ellen hogyan tört ki '22. február 24-én. Pont a bideni Afganisztánból való kivonulás után voltunk, Amerika hitelessége megroppant. Egyben a Brexit után voltunk. Javában folyt a balhé arról, hogy Boris Johnson bulikat tartott a Covid alatt, és volt egy világérzet arról, hogy a Covid meggyengíti a világot. Az oroszok ebben a vákuumban indították a támadásokat. Ha

Európában strukturális problémák vannak, akkor azzal Európa nyilvánvalóan meggyengül. A probléma abban van, hogy Európa mint közös piac abszolút létezik. Ha azonban a külpolitikát nézzük, olyan entitás, mint Európai Unió, lényegében nem létezik. Nem akarok hazai vizekre evezni, hogy van itt európai politika, amikor az Orbán-kormány vétői sok mindent megakadályoznak. Az Orbán-kormány durva, ugyanakkor sokan vannak, akik ezt sokkal ügyesebben csinálják, és nem vétóznak, hanem különböző szövegjavaslattal bombázzák szét a közös akaratot. Bejön a külügyi főképviselőtől egy szöveg, a végén kijön valami más, alig lehet ráismerni. Minden ország valamit betesz, valamit kivesz a saját érdekeinek megfelelően. Európa úgy nem tudja a külpolitikát alakítani, hogy a huszonnégy főváros kezében van a külpolitika.

Trump nem szereti a multilaterális intézményeket, nem szereti a NATO-t, az EU-t megveti. Az a kérdés, hogy milyen világgal szembesül. Hogy hozzá miről milyen információk jutnak el, szintén nem tudjuk. De azért az Egyesült Államok kongresszusának júliusban elfogadott anyagából idézek egy passzust: „Az Amerikai Egyesült Államokat fenyegető veszélyek a legsúlyosabbak és a legnagyobb kihívást jelentő fenyegetések, amelyekkel a nemzet 1945 óta szembesül, és amelyek magukban foglalják a közeljövőben bekövetkező nagy háború lehetőségét is” – mondja a kongresszus kétpárti támogatással, ami segíti annak megértését, hogy Trump bármit is mond külpolitikai értelemben, belpolitikailag fogva van. Volt Trumpnak számos fenyegetése, például, hogy kivonja az

amerikai erőket Európából. Lássunk tisztán, 85 ezer amerikai katonáról van szó. Ez 22 harci zászlóalj. Körülbelül annyi, mint Nagy-Britannia teljes hadereje. Arról is beszélt, hogy nem terjeszti ki az amerikai nukleáris elrettentő erőt Európában. Franciaország és az Egyesült Királyság is rendelkezik nukleáris fegyverrel, csak hogy Oroszországnak van hat-ezer, e kettőnek pedig körülbelül öt-hatszáz. Na most ennek fényében az, hogy Trump kétségbe vonja az elkötelezettségét, hogy amerikai csapatokat vezényeljen Európa védelmére, zene Putyin füleinek.

Herskovits Térjünk át Magyarországra. Nemrég azt mondta a jelenlegi amerikai nagykövet, hogy Magyarország függősége Pekingtől hatással van a NATO biztonságpolitikájára. Lehetne a sort folytatni. Magyarország függősége Oroszországtól hatással van a NATO biztonságpolitikájára is. Ha ilyen összefüggésben nézzük, felvetődik a kérdés, hogy mi lehet az újjáépítésben Magyarország szerepe.

Sz. Bíró Reagálnék még néhány állításra. Elhangzott, hogy Izrael biztonsági garanciái lehet, hogy erősebbek, mint néhány NATO-tagállamé, ezért lehet, hogy nem Ukrajna NATO-tagsága adna erős biztonsági garanciát, hanem egy olyan modell, ami Izrael esetében működőképesnek bizonyult. Én nem így látom. Az elmúlt évtizedek során az amerikaiak és izraeliek között szerződések sora született, amelyek garantálják, hogy Washington folyamatosan olyan mennyiségben és minőségben látja el Izraelt fegyverekkel, ami a zsidó államot erősebbé teszi, mint

amekkora erőt a környezetében lévő potenciális ellenfelei együttesen képviselnek. Ukrajnát azonban Oroszszággal szemben a Nyugat nem tudja hasonlóképpen felfegyverezni. És van még egy döntő különbség, ami miatt az izraeli modell nem adaptálható Ukrajnára, nevezetesen, hogy Izraelnek van nukleáris fegyvere, a környezetének viszont nincs. Ezzel szemben Ukrajna lemondott nukleáris fegyvereiről, miközben a világ stratégiai nukleáris fegyvereinek 45 százaléka Oroszország kezében van. Vagyis Ukrajna helyzete egészen más, mint Izraelé. Különböző okok miatt szerintem sem Japán, sem Dél-Korea, sem Tajvan helyzete nem hasonlítható Ukrajna helyzetéhez. Nem véletlen, hogy Tajvan esetében Biden nemegyszer kijelentette, hogyha kell, megvédjük a szigetországot. Ilyet azonban amerikai elnök soha nem mondott Ukrajna kapcsán, mert Ukrajna esetében Washington egy olyan, az amerikai nukleáris képességekkel paritásban lévő országgal kerülne konfliktusba, mint Oroszország. Ilyen kockázatot amerikai részről senki nem akar vállalni. Kína viszont még mindig lényegesen elmarad Oroszország képességeitől, noha az elmúlt évtizedben jelentős mértékben fejlesztette nukleáris kapacitását.

Ami pedig Magyarországot illeti, illetve a magyar függést: a magyar külügyminiszter minduntalan arra hivatkozik, hogy nem ideológiai, politikai kérdésekről van szó, hanem arról, hogy mi kőolaj és földgáz tekintetében nem vagyunk képesek leválni Oroszországról. Ezzel kapcsolatban megjegyezném, hogy míg 2021-ben, a háborút megelőző évben az Európai Unió országai vezetéken

155 milliárd köbméter földgázt vásároltak a Gazpromtól, addig 2023-ban már csak 28 milliárdot. Lényegében három EU-tagállam maradt, amelyik vezetéken még 2024-ben is vásárolt orosz gázt: ez Ausztria, Szlovákia és Magyarország. 2025-től pedig már csak mi maradunk. Mi – ellentétben Ausztriával és Szlovákiával – nem Ukrajnán keresztül, hanem déli irányból, a Török Áramlaton át kapjuk az orosz gázt. Ezen az útvonalon pillanatnyilag két ország vásárol földgázt: Szerbia és Magyarország. Noha Bulgárián át halad ez a vezeték, de a bolgárok már évek óta nem vásárolnak orosz földgázt. A szerbek pedig jóval kevesebbet vesznek, mint mi. Ráadásul a szerb külügyminiszter nemrég Washingtonban járt, és az amerikai energetikai ügyekért felelős miniszterhelyettessel átfogó energetikai megállapodást kötött, amelyben az Egyesült Államok fölajánlotta Szerbiának, hogy segítséget nyújt földgázzal, illetve kőolajjal való ellátásra. 2025. március 25-én a Szerbia és Oroszország közötti hosszú távú gázszerződés lejár, és nem biztos, hogy a szerbek meghosszabbítják. Ha nem, akkor az a nem különösebben biztonságos helyzet áll elő, hogy van egy hosszú vezeték, a Török Áramlat balkáni meghosszabbítása, ami csak Magyarországot fogja ellátni. És van még egy érdekes fejlemény, amiről valami miatt a magyar sajtó egyelőre nem számolt be. Az Aszad-rezsim összeomlása nyomán ismét felmerült annak a gázvezetéknek a terve, ami Katart kötné össze – Szaúd-Arábián, Jordánián és Szírián áthaladva – Törökországgal. És miután Törökország a szíriai fordulatban meglehetősen fontos szerepet játszott, a két vég-

pont meglehetősen érdekelt abban, hogy a vezeték létrejöjjön. Egy ilyen vezetéket két-három év alatt meg lehet építeni. A transzeurázsiai vezetéket Türkmenisztántól Kínáig másfél év alatt megépítették, mert nem ütközött politikai akadályokba. Ha a katarai vezeték megépül, akkor az oroszok az eddigieknél is nehezebb helyzetbe kerülnek a törökökkel szemben, és ezzel a mi alkupozíciónk is jelentősen megerősödhet. Kíváncsian várom, hogy él-e majd ezzel a helyzettel a magyar kormány. Ha új kormányunk lesz 2026 után, nyilván élni fog. Ha viszont marad az eddigi, nem lehetünk biztosak ebben. 2022 tavaszán újságírók megkérdezték a katarai energiaminisztert, hogy szerte Európa mennyi idő alatt tud leválni az orosz gázzal. Azt felelte: öt-hat év alatt. Ehhez képest két év alatt Európa gyakorlatilag le tudott válni. Csak mi nem voltunk képesek erre.

Eörsi Még egy gondolat Kínáról. Amerikát és Európát joggal idegesíti a Dél-kínai-tenger helyzete. Számos konfliktusról lehet olvasni a Fülöp-szigetek, Vietnám, a Dél-kínai-tenger státuszával kapcsolatban. A dél-kínai-tengeri kereskedelem a teljes világkereskedelem 24–33 százalékát adja, a nyersolaj 42 százaléka megy át a Dél-kínai-tengeren, ami volumenben 7000 milliárd dollár. Elképzelni is nehéz. Mennyi az a 7000 milliárd dollár. Németország ez évi GDP-je 4500 milliárd dollár, e tétel mindössze hatvan százaléka. Egy kínai dominancia az egész világkereskedelmet földre tudja nyomni.

A kereskedelem tekintetében Európának 200 milliárdos áruforgalmi többlete van Amerikával szemben.

Ezt Trump úgy minősíti, hogy Uncle Samet becsapják a szemük láttára, és ezen végül érthetően szeretne korrigálni. Az ehhez értő tudósok kiszámolták, hogy ez félszázalékos GDP-csökkenést fog jelenteni az Európai Unióban, legfőképpen Németországban. Mint tudjuk, ha Németország köhög, akkor Magyarország lázasan fekszik az ágyban. Hajrá, Trump, az nekünk nagyon-nagyon jó lesz. Ugye tudjuk, hogy lesznek vámok? Megint csak egy Trump-idézet egy kampánybeszédéből: azt mondta, a szótár legszebb szava a vám. Hát, fura ízlése van, de tényleg ezt mondta. Azt is mondta, hogy Grönlandot megszerzi, ha a dánok nem akarnák eladni, akkor is. Elképesztő volt az is, hogy Trudeau elment a rezidenciájára, és azt mondta, Kanadának borzalmas lesz a 25 százalékos vám. Mire Trump: akkor Kanada majd belép az Egyesült Államok 51. államaként, és kirakott egy fényképet a közösségi hálóra, gyönyörű hegyek kanadai zászlóval, és úgy áll ott Trump, mintha Lenin vagy Sztálin reinkarnációja volna. Egészen elképesztő arroganciával kezeli ezeket a történeteket. Ha lesznek vámok, márpedig lesznek, lesz áremelkedés is. Ahol áremelkedés van, ott inflációs érzet van, az amerikai választóknak többet kell majd fizetniük az üzletekben. A tőzsdén is nagy veszteségek lesznek, de a legfőbb célpont a német autóipar, amelynek nagy része Magyarországon termel. Ha a német autóipar bajban van, akkor nem Düsseldorfban, hanem először itt fogják bezárni a gyárait, úgyhogy minden oka megvan a magyar kormánynak arra, hogy örüljön a Trump-győzelemnek. És akkor még egy dolgot a kereskedel-

mi részhez: azt mindannyian tudjuk, hogy Trump nem hisz a klímaváltozásban, és erre nem hajlandó pénzt adni, ellenkezőleg, ezt megfojtaná. Én most nem is a Föld megmentéséről beszélek, bár arról is lehetne beszélni éppenséggel, de hogyha az Egyesült Államok visszafogja a szabályozást, tehát szabadjára engedi az ipart, Európa meg továbbra is küzd a Föld megmentéséért, akkor az azt jelenti, hogy az európai termelés versenyképességben veszít, drágább lesz, mint az amerikai, további károkat fog elszenvedni. El vagyunk kötelezve a klímaváltozás mellett, ugyanakkor ezzel óriási károkat fogunk elszenvedni, miközben alig hiszem, hogy a globális problémákat megoldjuk, ezekkel is számolni kell. Magyarország helyzetéről még valamit. Orbánnak nyilvánvalóan van egy olyan elképzelése, és ezt nagyon jól játssza a politika látható színpadán, hogy ő majd közvetít, mert ő a legjobb barát Washington és Brüsszel között. Hát nem fog közvetíteni, és ennek az az oka, hogy ahhoz, hogy valaki közvetítő legyen, mindkét helyen ott kell lennie. Lehetséges, hogy Orbán csápjai jók most az új megválasztott adminisztrációhoz, de Európában nem tudok senkiről, aki megbízna benne, akit tudok, az annál rosszabb. Így nem lehet közvetítőnek lenni. Ha valaki tudna közvetítő szerepet játszani, az Meloni lehet, aki elképesztően jóban van az új adminisztrációval. Kinn volt Amerikában, Muskkal annyira jóban voltak, és annyira látványosan örültek egymásnak, hogy a média tanúkat keresett arra, hogy külön szobába mentek-e este lefeküdni. Ez egy bulvárhír, de Meloni szerintem nagyon ügyes politikával nem az Eu-

rópai Unió szöveteit szétszedve, hanem azt erősítve úgy lépett föl, mint egy konstruktív fél. Ha szükség van közvetítésre, akkor ezt Meloni el tudja játszani.

Herskovits A közönségé a szó.

Vaskó Péter Exújságíró vagyok. Sok olyan érv és szempont elhangzott, ami nagyon racionális, nagyon logikus. Elhangzott, hogy Trump kiszámíthatatlan, de mégis az országok érdekei a nagy makromozgások. Hiányzott, illetve a végén Kínánál elhangzott, hogy az orosz–ukrán háborúban Trump rezsimfenntartó erőfeszítését mennyire láthatjuk. A háború mögött van egy nagyon erős belpolitikai elem, addig van háború, amíg a rezsimet fenn kell tartani Oroszországban, és többek között ennek is volt köszönhető 2014-től és utána ez a menet. Ha Putyint kivonánk ebből a képletből, Oroszországnak érdeke maradna-e a háborúban levés, illetve akkor mi változna meg ebben a történetben?

Sz. Bíró Ha Putyin távozna az élők sorából, nagyon kevés esélyt látok arra, hogy olyan politikus kerüljön a helyére, aki megpróbálná Oroszországot ebből az önsorsrontó háborúból kivezetni. Már ez nagy dolog lenne. Ennél többre belátható időn belül nem számítok. Ha ez mégis bekövetkezne, az esélyt adna arra, hogy elkezdődjék az Oroszországgal szemben elrendelt szankciók feloldása, és az ország visszatérjen oda, ahová tartozik, Európába. Most viszont azt látjuk, hogy a rezsim propagandistái folyamatosan arról próbálják meggyőzni az orosz társadalmat, hogy Oroszország nem euró-

pai ország, a Nyugattal való együttműködés korának pedig egyszer és mindenkorra vége.

Vaskó Ezt sikerült is elhítenni.

Sz. Bíró A legnagyobb rejtély az, hogy az orosz társadalom mit gondol erről az egészről. Egy konszolidált autokráciában, ahol nincs demokratikus nyilvánosság, a közvéleménykutatásokat óvatosan kell kezelni, itt a megfélemlítettség és a félrevezettség dominál, a szabad sajtót mára teljesen felszámolták. Ez a folyamat már jóval a háború előtt elkezdődött, 2021 januárjától, Navalnij Berlinből való visszatérésétől felgyorsult, majd a nyílt háború megindításával teljesedett ki. A független sajtó utolsó, még viszonylag sokakhoz eljutó szereplőit a háború első heteiben számolták fel. Az orosz társadalom jelentős része lényegében egy, a kormányzat által generált buborékból tájékozódik. Pillanatnyilag semmi esélyét nem látom annak, hogy ezt a rendszert az utcáról meg lehetne dönteni. Az elit láthatóan fél, tehát nagyobb kockázatot lát abban, hogy szervezkedjék és valamilyen módon megbuktassa Putyint, mintsem hogy opportunista módon elfogadja a kialakult helyzetet. Nem látom azokat az elithez tartozó szereplőket, akik mernének fellépni a rezsimmal és annak vezetőjével szemben. Ha eljátszom azzal a gondolattal, hogy Oroszország veszít, és ez a vereség azt jelentené, hogy Moszkvának fel kellene adni mindazt a területet, amit 2014 óta megszerzett, akkor be kell látnom, hogy ennél súlyosabb orosz vereség elképzelhetetlen, sőt még ez is meglehetősen valószínűtlen. Vagyis még az elképzelhető

legsúlyosabb veresége esetén sem kellene Moszkvának attól tartania, hogy a nemzetközi jogilag hozzá tartozóként elismert területeiből bármennyit is veszítene. Nem kell attól tartania, hogy olyan helyzetbe kerül, mint a II. világháború után a totális vereség nyomán Németország vagy Japán került. Nem fog senki kívülről új politikai rendszert, új alkotmányt és új politikai osztályt Oroszországra kényszeríteni. A fordulatot – a kijózanodást – egyedül az orosz társadalomnak kell megtennie.

Vásárhelyi Mária Most a közbeszéd arról szól, hogy itt van Orbán, aki Trumppal is nagyon jóban van meg Putyinnal is, tehát valamilyen módon híd- vagy közvetítő szerepet szeretne vállalni. Ugyanez a helyzet Kínával is. Trumppal is jóban van, meg Hszi Csin-pinggel is, de ők viszont egymással nincsenek jóban. Milyen szerepkör várhat itt Orbánra, aki láthatóan rettenetesen szeretne világpolitikai tényezővé válni.

Gyarmati Kína és Amerika között nincs mit közvetíteni, ott nincs helye megállapodásnak, ez egy versengés lesz, amikor egy szuperhatalom fölött egy világban, az mindig háborúval szokott járni, és most azt gondolom, hogy az az egyetlen esélyünk, hogy ez a szuperhatalom, feltörekvő szuperhatalom, Kína, ez ne katonai háborúban, hanem gazdasági háborúban törjön föl. Gazdasági háború dúl Kína és az USA között. Hszi Csin-ping autoriterebbé válik, Donald Trump viszont ezzel szemben autoriterré válik. A legjobb megoldás az, hogy gazdasági háborút vívunk egymással, aztán majd kiderül, hogy ki tud ebben kompromisszumot

keresni. Nem idén, nem jövőre, nem két év múlva.

Oroszország és Amerika között lehet közvetíteni. Ebben van Orbánnak keresnivalója. A közvetítéssel kapcsolatban még egy tévhitet szeretnék eloszlatni. Ukrajnában nem lehet békét teremteni úgy, hogy Putyin és Trump kezét ráznak egymással, és ettől béke lesz Ukrajnában. Nem lesz béke. Az európaiak nem fognak belemenni, minden ellenkező híreszteléssel szemben. Tessék megnézni, Németország olyan irányba toódik, hogy akkor is támogassa majd Ukrajnát, ha esetleg Trump nem támogatja, de Trump nem fogja cserben hagyni, esetleg csökkenteni fogja a támogatást. A leglényegesebb az, hogy tessék elképzelni vagy képzeljük el, hogy mi történik akkor, ha Putyin és Trump megegyeznek, beszüntetik Ukrajna támogatását teljes mértékben. Mi történik akkor? Zelenszkij nem fogja földadni, folytatja a háborút. Az oroszok elkezdenek támadni és haladnak Kijev felé, gyorsabban, mint most. Ezt elviseli a világ? Európa vagy Donald Trump? Elviselik, hogy elfoglalják az oroszok Kijevet? Nem viseli el? Az európaiak is kénytelenek lesznek felülvizsgálni az álláspontjukat. Mi van akkor, hogyha a Vörös Hadsereg Kijev alatt áll, és mondjuk, azt mondják, hogy na, akkor most föl vesszük Ukrajnát a NATO-ba, merthogy ez az egyetlen lehetőség, hogy megállítsuk őket? Mi lesz akkor, ha egy gerillaháború is kialakul Ukrajna területén? Az ukránok nagyon jók gerillaháborúban, tessék visszaemlékezni, az odesszai katakombákban a németek végig a megszállás alatt nem

tudták kiirtani az ukrán felkelőket, és mindig ott van Tél tábornok is.

Tévhit az is, hogy az oroszok milyen jól tudnak harcolni meg győzni; a háborúk jó részét nem szokták megnyerni az oroszok, ez egy mítosz. A II. világháborút amerikai és brit fegyverekkel nyerték meg, egyébként nem nyerték volna meg. Moszkvát elfoglalták volna a németek, ha az amerikaiak nem szállítanak gyorsan tízezer Studebakert, amivel az oroszok át tudtak állni a vasútról teherautó-szállításra. Lehet, hogy Donald Trump most nem gondolja végig, hogy mit fog akkor tenni, amikor az orosz csapatok Kijev alatt állnak. De biztosan nem fogja ezt szó – és fegyverek – nélkül hagyni, mert Donald Trump minden ellenkező híreszteléssel szemben ugyanolyan amerikai hazafi, mint Barack Obama, csak mind a kettő rosszul csinálta.

És itt vannak az európaiak. A világ már nem olyan, hogy ketten megállapodnak, és utána az történik, amit ők ketten akarnak. Putyinnak sincs hatalma, és Trumpnak sincs akkora hatalma, hogy ezt ráerőltesse mindenkire, az ukránokra meg különösen nem fogja ráerőltetni. Zelenszkij nem ment el emigráns kormányhoz Lengyelországba, amikor Kijev alatt álltak az orosz hadak, most sem fog elmenni, inkább megdöglik, már bocsánatot kérek, Kijevben. Szóval ez nem egy kétszereplős játék. Mindig azt a hibát követjük el, hogy azt gondoljuk, itt attól függ a világ sorsa, hogy Putyin meg Trump megállapodik egymással, és akkor majd minden úgy lesz Ukrajnában, ahogy ők megállapodnak. Nem lesz, de szerintem nem is tudnak alapvetően megállapodni. Ha lesz megállapodás,

akkor közvetíteni fogják úgymond, hogy Putyin és Trump valamit tárgyalnak egymással. Ebbe Orbán nyugodtan belefolyhat egyébként, folyjon is bele, de aztán bele fognak folyni a németek, a franciák a B tervbe, a lengyelek is, és bizony a litvánok meg a lettek meg az észtek és még sok mindenki más. Ukrajnának is lesz egy-két szava.

Matura Az Oroszország és Amerika közötti közvetítésnél szerintem nagyon fontos lesz az, hogy Trump hogyan dönt: azért kell-e az ukrán háborút abbahagyni, hogy utána Tajvanra koncentrálhasson, vagy éppen ezért kell megnyerni. A másik érdekes kérdés az, hogy Trump győzelmével megint valamiféle külpolitikai vátesznek írják le Orbánt. Én itt szintén útfüggőséget látok most már régen és évek óta. Ha elkészítünk egy döntési mátrixot Orbánnak, támogassa-e vagy ne támogassa Trumpot, illetve, hogy fenntartsa-e vagy pedig csökkentse a Kínához fűződő erős kapcsolatokat, akkor az jön ki belőle, hogy neki személy szerint az a jó, hogyha támogatja Trumpot, mert azzal csak veszíthet, ha nem támogatja, viszont nem nyer semmit. Ugyanígy Kínával: hogyha fenntartja az erős kínai–magyar kapcsolatokat, azzal csak nyerhet, hogyha elengedi, akkor nem nyer semmit, inkább veszít. Na most ebből jön ki az az ellentmondás, amit az utóbbi hónapokban vagy hetekben nagyon sok újságíró kérdez: hogyan lehet értelmezni a trumpista és Kína-barát politikát folytató magyar kormány törekvéseit. Erre az a magyarázat született, Trump egy üzletember, akivel majd tudunk valamilyen megállapodást kötni, aki figyelembe veszi, hogy más

országoknak is van nemzeti érdekük. Mondjuk ezzel kapcsolatban vannak kétségeim.

Eörsi Befejezésül az Európa–Amerika-viszonyban, amelyet mi úgy látunk, hogy Európa jó, Trump rossz, mondanék egy olyan valamit, amiben Trumpnak abszolút de igaza volt, igaza van és igaza lesz Európával szemben, ez az, hogy ki hogyan járul hozzá a közös védelemhez. A megállapodás szerint ennek a GDP két százalékát kell elérnie. Azt tudom mondani, hogy a NATO 31 tagállamából 18 nem teljesíti. Ezek nyilván mind európaiak. Az Egyesült Államok volumenében sokkal nagyobb ország, de az, hogy százalékosan is alulmaradunk, az szerintem tényleg szégyen. Egyébként az Egyesült Államokban három százalékot áldoznak rá, Magyarország tartja a két százalékot, Lengyelország ötöt célzott meg, a baltiak fölmentek háromra, szóval e tekintetben, hogy itt a Trump üti a dobát, hogy ez tűrhetetlen, szerintem nemcsak politikai, hanem morális és minden egyéb értékben abszolút igaza van, és remélem, hogy eléri a célját.

P. Szűcs Hadd köszönjem meg minden vendégünknek a részvételt. Azon csodálkozom a leginkább, hogy minél távolabbi témáról van szó, annál érdekfeszítőbb a diskurzus, annál csendesebb a terem, minél inkább belpolitikával foglalkozunk. Tehát úgy fogunk járni, mint az egyszeri színház, amelyik ha bajban van, bemutatja a Csárdáskirálynőt. És amikor mi bajban vagyunk, mi is szívesebben beszélünk a nagyvilágról, mint a saját házunk tájáról. Az általában tutira bejön. Mindenesetre ezt a négy szakértőt szívesen meghívnánk más-kor is. Ők is tutira bejöttek.